

## L'urbanisme de Catalunya. Les ciutats històriques /

Ricard Giralt i Casadesús

Quan en la solitud de la cambra de treball descansem d'un llarg viatge i examinem les nostres notes, passen pel nostre pensament les imatges de les coses vistes en les ciutats. Però de totes no en conservem el mateix record: n'hi ha que ens han quedat gravades i ens complau de pensar-hi, d'altres ens en resta una idea confusa, i, finalment, de moltes el seu record se'ns ha esborrat completament.

Què hi ha, què hi trobem, en les ciutats, que totes ens impressionen igualment? Quin estrany secret tenen les seves places, els seus carrers i els seus monuments, que no tots deixin en el nostre esperit el record de llur imatge?

Aquesta impressió que ens queda de les ciutats, velles o noves, és el secret de llur urbanitzador. Ell ha aconseguit donar vida als carrers i places de les ciutats, fent que parlin a través dels anys, expressant unes vegades sentiments col·lectius, altres la missió del lloc. Les nostres places porticades són l'expressió del cor de la ciutat, tan diverses, tan distintes, de les altres places de les ciutats catalanes. Malgrat que passi el temps i les vel·leïtats de les modes, admirarem sempre la plaça Major de Vic, les escalinates de la Seu de Girona. És, en definitiva, la sensació que ens produeix l'obra ben feta.

Els anys són els que consagren els encerts o els desencerts dels arquitectes que construeixen les ciutats. Ens meravellen els porxos d'en Xifré de Barcelona, amb llur ritme harmoniós de repetició dels elements de la seva composició, que any darrere

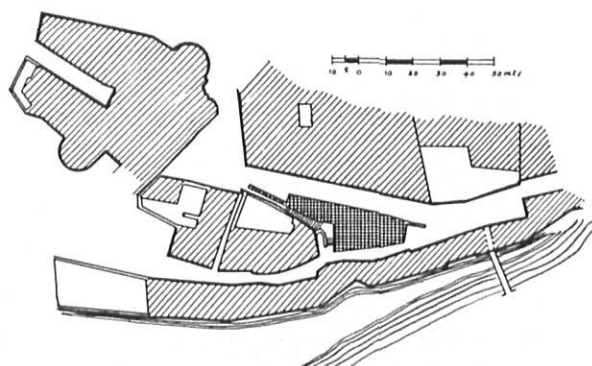
l'altre van afirmant la majestat de llur arquitecte. Per contra, l'anàrquica plaça de Catalunya de la ciutat comtal pregona a través dels temps la manca d'esperit dels seus constructors.

Sovint el constructor de ciutats lluita entre el tipisme de l'organització mecànica de la vida moderna. Cal fer evorancs a les ciutats, cal reformar-les, per posar-les al ritme del temps, i en aquesta tasca difícil es corre el perfil d'ultrajar la personalitat dels carrers i de les places. Qui, recorrent la part vella de la ciutat de Colònia, té la sensació que la ciutat ha estat reformada? L'urbanista modern ha sabut copsar l'ànim de la ciutat, que perdura malgrat els nous carrers. La mateixa sensació es té recorrent els carrers reformats d'Estrasburg, amb les seves lleugeres curvatures i els seus edificis d'estil modern.

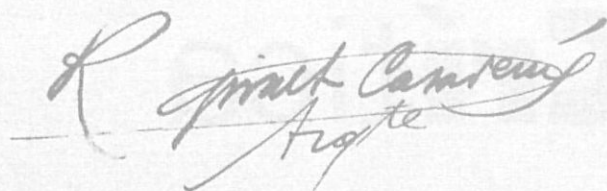
Carrers rectes o tortuosos: és el dilema que ha apassionat durant molts anys els urbanistes. Hi havia qui creia que la reforma d'una ciutat vella s'havia de fer seguint els carrers antics, eixamplant-los: a altres els semblava que era millor que fossin rectes. I és cert és que totes dues solucions poder ésser bones i de totes n'hi ha bells exemples.

L'urbanista no és un matemàtic, no troba en els llibres d'urbanització aquella fórmula que doni la solució del seu cas. Un llibre d'urbanització no és la panacea per curar els mals de la ciutat: l'urbanista ha de saber treure del lloc, que és el tema del seu estudi, tot allò que és etern i que perdura per damunt les modes efímeres dels estils i les modes.

Hi hagué un temps que l'obsessió era reproduir places i carrers d'Itàlia, com encara avui certs urbanistes moderns voldrien en la nostra terra solucions que ens són exòtiques. La ciutat és quelcom més que un museu: és, essencialment, clima, topografia, geografia i inquietud social.



Fotografia i projecte de la pujada de Sant Feliu, abans de la nova urbanització. Publicada a *Arquitectura i Urbanisme*, abril de 1934.



La seu de Lleida, aixecant-se damunt la muntanya de la ciutat; la seu de Barcelona damunt el Mont-Taber, la de Girona dominant el Gironès, ¿què són, sinó un hàbil aprofitament de la topografia de llurs terrenys? L'Acropolis d'Atenes ens mostra un bon exemple de la urbanització al servei d'un clima. Us sabríeu explicar el Partenó en un clima nòrdic? La plaça de l'Ajuntament de Brussel·les, ¿què és, sinó l'explicació social consagrada en la pedra d'una època? El castell de Montjuïc i la torre d'aigües de Barcelona, ¿què fan, sinó explicar la geografia de la capital de Catalunya?

Si la història de Catalunya s'esfumava de l'esperit dels homes, si les obres d'Ausiàs March, Ramon Llull, Verdaguer, Guimerà i Maragall desapareixien de les nostres biblioteques, si el record de la nostra antiguitat desapareixia, quedarien encara les nostres ciutats per perpetuar l'existència del nostre poble, per afirmar, com a Empúries, la nostra història, i seríem encara un lloc d'elecció per meditar sobre l'esperit de Catalunya.

Un exemple de reforma d'una ciutat històrica és el fet que il·lustra aquestes ratlles. La ciutat de Girona, travessada per una carretera internacional que recorre carrers estrets, tenia el problema de la seva reforma obligada per les exigències de l'augment considerable del trànsit, i un dels llocs era l'encreuament de la pujada de Sant Feliu amb el carrer de Calderers, carrer estret i difícil per a tota classe de circulació.

El campanar de Sant Feliu ofería una ocasió per destacar la seva silueta i convertir-lo en tema focal d'un conjunt urbà. Tanca-va la seva visualitat una illa de cases que era l'obstacle més gran per a la circulació. Hi havia també el problema de salvar els desnivells que hi havia entre els carrers de Calderers i l'església de Sant Feliu.

L'enderroc de l'illa de cases va permetre de donar una solució al problema que s'havia de resoldre, millorar la visualitat del campanar i sanejar un barri d'habitacions insanes.

El desnivell ha estat salvat per una senzilla combinació d'escalinates, mantenint l'antiga rasa de la pujada de Sant Feliu i decorant el parament del mur de contenció amb una font. A fi de mantenir l'ambient local, s'ha posat cura en el paviment, que és de palets i adoquins en la pujada de Sant Feliu.

En tot l'estudi d'aquesta modesta urbanització no s'ha perseguit altre objectiu que el de mantenir l'ambient d'una part de Girona, que constitueix un dels conjunts més admirables de Catalunya.

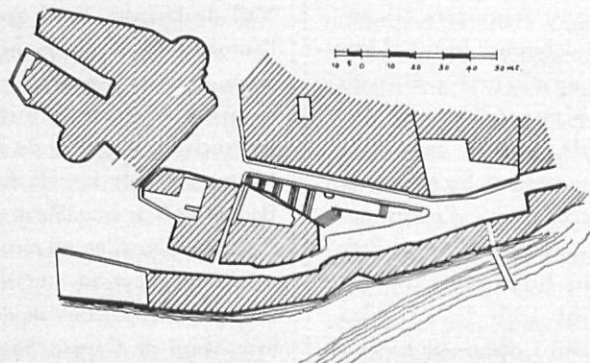
En la urbanització de les ciutats històriques, crec que l'obra de l'urbanista ha de quedar reduïda, més que a projectar nous edificis i noves concepcions arquitectòniques, a suprimir aquells elements que són un destorb perquè prengui relleu el conjunt urbà del lloc; més que fer lluir la personalitat del projectista, cal donar valor a allò que el temps i les generacions han consagrat amb llur respecte i devoció.

A Catalunya, l'estudi de la urbanització de les ciutats catalanes, tan racialment distintes de les altres ciutats hispàniques, és una tasca interessantíssima que, enfonsant-nos en el seu estudi, ens demostrarà la saviesa amb què foren traçades moltes ciutats catalanes.

Estudiar les nostres urbanitzacions és una tasca patriòtica, que ens obrirà nous horitzons, per tal que, a través dels episodis de la nostra història, puguem sempre trobar que les nostres ciutats dibuixen sobre el mapa de la nostra terra la imatge d'una Catalunya immortal.

**Ricard Giralt i Casadesús**

[Publicat a *Arquitectura i Urbanisme* (abril 1934), pàgines 18-21]



Fotografia i projecte de la pujada de Sant Feliu ja urbanitzada per R. Giralt. Publicat a *Arquitectura i Urbanisme*, abril de 1934.